

ПРИКАЗИ КЊИГА

Проф. др Наталија Љ. Богданов

**"ПОЉОПРИВРЕДА У МЕЂУНАРОДНИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА
И ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ"**

Издавач: Дрштво аграрних економиста Југославије

Крајем децембра 2004. године, у издању ДАЕЈ - Друштва аграрних економиста Југославије у Београду, изашла је јединствена монографија **"Пољопривреда у међународним интеграцијама и положај Србије,"** аутора Др Наталије Богданов. Издање овог значајног монографског дела у ово време може се сматрати доприносом аутора и Дрштва аграрних економиста Југославије припремама наше земље за прикључивање ЕУ и СТО-у.

Намера аутора је да питања везана за новије процедуре, мере и механизме регулисања пољопривреде у међународним интеграцијама прикаже интегрално, насупрот досадашњим парцијалним разматрањима ове проблематике у домаћој литератури. У основи, тежиште је аутора да се монографски систематизују основна системска решења везана за пољопривреду у економским интеграцијама које су од посебног интереса за Србију.

Монографија је штампана на 161 страни, укључујући и списак литературе од 90 библиографских јединица, 19 WEB адреса и Анех-ом у којем је представљена класификација мера аграрне политике и обрачун ПСЕ/ЦСЕ индикатора подршке. Поред Предговора аутора и Увода, монографија се састоји од четири логички повезана дела.

Први део монографије "ГАТТ/СТО и преговори о пољопривреди", поред указивања на мотиве њиховог настанка, анализира третман пољопривреде у преговорима у оквиру ових организација, закључно са до сада завршеним фазама преговора у оквиру Doha рунде. Аутор у овом делу даје сажет и врло концизан приказ основних инструмената регулисања светског тржишта пољопривредних производа по кључним елементима УРАА (Споразум о пољопривреди Уругвајске рунде), као што су: приступ тржишту, тарификација и тарифна редукција, домаћа подршка

пољопривреди и њено раздвајање на ограничене и неограничене мере, извозне субвенције и др. Изложена материја документована је табеларним приказима репрезентативних индикатора, графичким компарацијама и позивима на најактуелнију светску литературу из ове тематике. Посебна пажња посвећена је европским ставовима и преговарачкој позицији ЕУ у досадашњим преговорима. Својим захтевима да се у фокус преговора уведу нови нетрговински елементи (заштита околине, квалитет и здравствена безбедност хране, заштита животиња, рурални развој и смањење руралног сиромаштва), ЕУ настоји да умањи конкурентност мање вредних производа у погледу здравствено-безбедносних стандарда у условима повећане либерализације увоза на своје тржиште. Са друге стране, ЕУ тиме отвара простор за веће подстицаје својим фармерима за поштовање "добре производне праксе."

Други део књиге, под називом "Заједничка аграрна политика ЕУ", у основи чини срж ове монографије и посвећен јој је велики простор. У овом делу су разматрана следећа питања: настанак и развој Заједничке аграрне политике, McSharryeva реформа, Агенда 2000 и политика руралног развоја, реформа аграрне политике из 2003. године, финансирање Заједничке аграрне политике, и коначно, однос према земљама Централне и Источне Европе.

У наведеним поглављима аутор указује на промене у системским решењима Заједничке аграрне политике од њеног настанка до данас, са посебним акцентом на реформска решења током последњих деценија - од 1992. године до данас. Ширење ЕУ према Централној и Источној Европи, растућа конкуренција производа из трећих земаља и преговори о пољопривреди који су током 1990-тих вођени у оквиру Уругвајске рунде, условили су неопходност динамичног и радикалног реформисања Заједничке аграрне политике.

Аутор даје систематичан приказ нових мера и механизма уведених у аграрну политику ЕУ током McSharryeve реформе, образлажући мотиве и ефекте ових промена. Највећа пажња посвећена је интерпретацији Агенде 2000 и политике руралног развоја, што је и за процес нашег прикључења ЕУ посебно важно. Аутор успешно, стручно и документовано интерпретира Документ Савета Европе о неопходности даљег трансформисања Заједничке аграрне политике, у којем је идентификовано неколико приоритета:

- обезбеђење конкурентности аграрног сектора ЕУ на унутрашњем и спољном тржишту;
- подстицање производње која доприноси одржању и унапређењу руралних подручја, и

- помоћ опстанку малих газдинстава путем унапређења економског развоја и руралне економије.

Нова реформска решења уважавају, према аутору, круцијални значај пољопривреде у очувању животне средине и виталности руралних подручја, као и интересе потрошача у погледу квалитета и здравствене безбедности хране.

У овом делу књиге представљене су процедуре и механизми примењивани у интегрисању аграрног сектора земаља ЦИЕ у Заједничку аграрну политику ЕУ, као и извесна одступења од општеприхваћених режима. Посебно су обрађена наосетљивија питања интеграције аграрног сектора земаља Централне и Источне Европе у Заједничку аграрну политику ЕУ, као што су: либерализација тржишта, директна давања произвођачима, ограничење производње, специјални аранжмани за транзициони период и финансијска помоћ пољопривреди у процесу прикључења нових земаља чланица.

У трећем делу, под називом "Транзиција аграрног сектора у земљама ЦИЕ" пажња је посвећена решењима везаним за прилагођавање аграрне политике нових земаља чланица ЕУ. У овом делу анализирају се питања која се односе на место и значај аграрног сектора у укупној привреди ових земаља (запосленост у пољопривреди, обим пољопривредне производње, спољнотрговинска размена пољопривредних производа) са посебним освртом на аграрну политику и реформу аграрног сектора. Аутор истиче да аграрну политику већине земаља ЦИЕ током транзиционог периода карактерише динамична промена мера и механизма регулације тржишта, али и да је обим подршке пољопривреди био условљен, код свих земаља, растом привредне активности и успостављањем макроекономске стабилности. Са друге стране, примењивани механизми и мере подршке формулисани су у складу са захтевима међународних институција и интеграционих процеса (СТО; ЕУ ЦЕФТА). Генерално, ови принципи и решења евидентни су, и могу се и у наредном периоду очекивати, и у аграрно-политичкој пракси Србије.

Четврто поглавље "Транзиција аграрног сектора Србије и прикључивање међународним интеграцијама" садржи приказ стања у аграрном сектору Србије током транзиционог периода, предвиђене процедуре интеграције које предстоје Србији, неопходна прилагођавања у том правцу и потенцијалне ефекте. Матреија у овом делу је систематизована у неколико подналова:

- Макроекономски индикатори пољопривреде Србије у транзиционом периоду;

- Распољивост и стање производних ресурса (земљишни потенцијали, дугогодишњи засади, капацитети прехранбене индустрије, капитал, институционално организовање, приватизација и др.);
- Производни индикатори;
- Аграрна политика Србије током транзиционог периода (Политика и систем цена, Увозна заштита, Политика и подстицање аграрног извоза, Подстицаји производњи, Аграрни буџет);
- Пољопривреда Србије и економске интеграције (Аграрни сектор Србије у процесу прикључења СТО-у, Србија и ЕУ - Третман пољопривреде у Споразуму о стабилизацији и придруживању и Трговина пољопривредним производима између Србије и ЕУ, Регионални споразуми о слободној трговини).

Након опсежне и детаљне анализе аутор констатује да аграрном сектору Србије у процесу стабилизације и приближавања ЕУ предстоје значајне промене постојећих мера и механизма аграрне политике у правцу даље либерализације тржишта, измене режима субвенционисања, увођења нових стандарда, изградње нових и повећања ефикасности постојећих институција.

Резултати ове монографије имају вишеструки значај. Пре свега она садржи изузетно систематичан хронолошки приказ настанка и развоја ГАТТ-а и СТО-а и критички осврт на досадашње преговоре о пољопривреди. Наговештени ставови током досадашњих преговора Доха Рунде, као и нова решења Зајденичке аграрне политике ЕУ, јасно уцртавају путоказ и основу за креирање аграрне политике Србије у очекиваном процесу прикључења Србије овим интеграцијама.

У целини узев, монографија "Пољопривреда у међународним интеграцијама и положај Србије" проф. др Наталије Љ. Богданов представља целовито научно дело, које има теоријску и практичну вредност. Монографија је писана јасним и разумљивим стилем, коректним стручним језиком и у рационалном облику.

Садржај и резултати истраживања препоручују ову монографију свима који се баве, теоријски или практично, проблематиком места наше пољопривреде у међународним економским и интеграционим процесима, а посебно агроекономском проблематиком, да се она нађе на њиховом радном столу односно у библиотеци.

Проф. др Јован БОГДАНОВИЋ